

- Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
- Управління освіти і науки Волинської обласної державної адміністрації
- Волинський інститут економіки та менеджменту
- Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
- Вища школа економіки, туризму та суспільних наук (м. Кельце, Польща)
- Університет Прешова (м. Прешов, Словаччина)
- Вища школа економіки та менеджменту громадського управління (м. Братислава, Словаччина)
- Вища школа готельного менеджменту (м. Белград, Сербія)
- Університет Охрида (м. Охрид, Македонія)

IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

19-20 ТРАВНЯ
ЛУЦЬК 2011

ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ НА ОСНОВІ ТЕОРІЇ БАЖАНОСТІ

Важливим етапом в процесі управління соціально-економічним розвитком підприємств є оцінювання рівня соціально-економічного розвитку підприємств. Саме за результати оцінювання визначаються перспективи подальшого розвитку на основі вдосконалення системи управління, більш раціонального використання ресурсів, підвищення активності працівників і т.п.

Як вже зазначалося в попередніх роботах [1, с. 68; 2, с. 156], соціально-економічний розвиток підприємства можна представити як сукупність кількісних і якісних змін, які забезпечують перехід підприємства на більш високий соціально-економічний рівень. Показники, запропоновані різними авторами [3; 4, с. 123; 5; 6] для оцінювання соціально-економічного розвитку підприємств, не можна вважати досконалими, оскільки вони, в основному, окреслюють якусь певну сферу його діяльності (здебільшого економічну).

Сьогодні кожне підприємство самостійно обирає спосіб вимірювання його соціально-економічного розвитку. Однак дуже часто обрані показники можуть бути незаставними з показниками інших підприємств. Через це стає неможливим коректно виміряти й оцінити діяльність підприємств, зробити порівняльний аналіз та визначити обсяг інформації, що реально потрібен підприємствам для оцінювання їхнього соціально-економічного розвитку. Тому нашою метою є розробка такої системи показників, яка б дозволяла вирішити ці питання, була сумісною з рекомендаціями, що використовуються у світовій практиці та базувалась на даних щорічної звітності підприємств, державних статистичних спостережень і т.п.

Система показників соціально-економічного розвитку підприємств на нашу думку має складатися з двох великих груп: економічні показники та соціальні. До групи економічних показників доцільно включити показники оцінювання фінансового стану, результативності та інноваційно-інвестиційного розвитку; до соціальних – показники розвитку персоналу, екологічні та показники взаємодії з громадськістю.

Як бачимо, запропонована система показників містить як кількісні, так і якісні показники, які мають різні одиниці вимірювання, що суттєво ускладнює визначення рівня соціально-економічного розвитку підприємств. Для вирішення цієї проблеми пропонується використовувати теорію бажаності (функцію Харрингтона) [7, с. 158-159; 8, с. 36], яка є одним із методів створення єдиного комплексного показника на основі одиничних, які мають неоднакові розмірності та фізичний зміст. В основі побудови цієї функції знаходиться ідея перетворення натуральних значень приватних показників в безрозмірну шкалу бажаності. Алгоритм побудови комплексного показника соціально-економічного розвитку підприємства (КПСЕРП) наведено складається з наступних етапів:

- 1) формування системи одиничних показників оцінювання соціально-економічного розвитку підприємств;
- 2) групування одиничних показників за економічною та соціальною складовими;
- 3) визначення еталонних значень одиничних показників соціально-економічного розвитку;
- 4) оцінювання рівня одиничних показників соціально-економічного розвитку підприємства згідно з теорією бажаності;
- 5) розрахунок комплексних показників економічної та соціальної складової;
- 6) визначення комплексного показника рівня соціально-економічного розвитку підприємства.

На перших двох етапах відбувається формування системи одиничних показників оцінювання соціально-економічного розвитку підприємств і її групування на складові. Визначення еталонних значень одиничних показників є важливим етапом, оскільки чим ближчим буде розрахований показник до еталонного значення, тим вищим буде рівень соціально-економічного розвитку підприємства. Еталонні значення визначаються для кожного показника окремо. Це можуть бути як нормативні значення, так і значення визначені за допомогою експертів.

Оцінювання рівня одиничних показників соціально-економічного розвитку підприємства згідно з теорією бажаності здійснюється за допомогою розрахунку показників бажаності (d_i) за формулами:

$$d_i = \exp(-\exp(-y_i)). \quad (1)$$

$$y_i = a_0 + a_1 x_i, \quad (2)$$

де d_i – значення i -го одиничного показника за шкалою бажаності; y_i – допоміжний показник, який відображає безрозмірне значення i -го одиничного показника; x_i – натуральне (розрахункове) значення i -го показника; a_0 та a_1 – коефіцієнти, які залежать від еталонних значень показника x_i і розраховуються окремо для кожного y_i .

Для розрахунку комплексних показників економічної та соціальної складової слід визначити вагомість кожного одиничного показника у складі комплексного за шкалою від 0 до 1. Комплексні показники окремої складової визначаються за формулою:

$$I = \sum_{i=1}^n d_i a_i, \quad (3)$$

де I – комплексний показник окремої складової; a_i – вагомість одиничного показника.

Для визначення комплексного показника рівня соціально-економічного розвитку підприємства слід визначити вагомість кожної складової, яка у сумі має складати одиницю. КІСЕРП визначається як сума складових, помножених на відповідні коефіцієнти вагомості.

Запропонована система показників дає змогу оцінити основні напрями соціально-економічного розвитку підприємства. Використання теорії бажаності

є ефективним методом для визначення рівня соціально-економічного розвитку, який дозволяє створити єдиний комплексний показник на основі одиничних, які мають неоднакові розмірності та фізичний зміст. Подальші дослідження будуть спрямовані на побудову прогнозних сценаріїв соціально-економічного розвитку підприємства на основі вже отриманих результатів.

Список використаної літератури

1. Калітешку Т.В., Грещишкіна Е.А.¹ Проблемы социально-экономического развития предприятий в условиях экономического кризиса // Научный информационный журнал «Бизнес Информ». – 2009. – №4 (1). – С. 66 – 69
2. Грещишкіна О.О. Концептуальні засади управління соціально-економічним розвитком підприємства // Економічний простір: Збірник наукових праць. – №28.2. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2009. – С. 154 – 158
3. Гончаров В.М., Макаренко М.В., Припотень В.Ю. Формування стратегії управління розвитком промислового підприємства на основі показників ефективності. Монографія. – Луганськ: Вио-во СНУ ім. В. Даля, 2007. – 136 с.
4. Самушак В.Ю. Формування системи цілей розвитку машинобудівного підприємства // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 635. – С. 114 – 124
5. Терещенко Э.Ю., Заргана М.А. Выбор показателей управления перспективным развитием производственно-хозяйственных систем // Экономика і організація управління. – 2009. – Випуск 5. – С. 13 – 33
6. Блинов А.А., Бушмелева Г.В. Оценка развития промышленного предприятия // Вестник ИжГТУ. – 2008. – №2. – С. 50 – 53
7. Тарасенко І.О. Сталій розвиток підприємств легкої промисловості: теорія, методологія, практика: монографія. – К.: КІУТД, 2010. – 390 с.
8. Адлер Ю.П., Маркова Е.В., Грановський Ю.В. Планирование эксперимента при поиске оптимальных условий. – 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Издательство «Наука», 1976. – 140 с.